

334.012.2

Ленинград

– 324 с.

ифман Р.; [переклад]

74 с.

Брокгауз Ф. А. [переклад]

Литографія

Ленинград

Краткий курс

Мысль, 1974

и демократия

Общ. ред. В. С.

с.

И. Хайек [переклад]

Омика, 1992

Омика, 1992

Ленинград

РА-М, 1997

Омика

Панчишин

е вид., вип.

Електронний

Режим

pdf

Mysl'

y into the

wealth of

M. (1931)

history of

Moscow

tels and

I. A

encyclopaedic

M. (1974)

[Modern

demokratija

ekonomika

Road to the

vyvhyrnikov

(-M.

(2006)

ekonomika

and

availableat:

В. Е. Слюсаренко

кандидат економічних наук,

професор кафедри обліку і аудиту

ІВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

МОДЕЛІ ТРИСТОРОННЬОГО ПАРТНЕРСТВА ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність статті обумовлена тим що держава не справляється з високою турбулентністю подій які пов'язані з тотальними змінами в усіх сферах нашого суспільства. враховуючи те що суспільство розділено на три сектори державний – бізнес – громадянське суспільство (третій сектор), які мають властиві їм функції. Узгодження зумовлює налагодження між зазначеними секторами ефективного партнерства та діалогу, які сприятимуть на ефективність розвитку суспільства, показниками якого є відтворення економіки. виникає необхідність застосування наукового підходу до визначення ефективних моделей такого партнерства.

Ключові слова: тристороннє партнерство держави – бізнесу - «третього сектору»; «третій сектор», соціальне партнерство, ефективне суспільство, міжсекторне партнерство.

Slyusarenko V. MODELS OF TRILATERAL PARTNERSHIP INTERACTION

The relevance of the article is caused by the fact, that the state can not cope with high turbulence of events, associated with pervasive changes at all spheres of our society, taking into consideration the fact that society is divided into three sectors: state - business - civil society (the third sector), that have inherent certain functions. Present times determine the adjustment of an effective partnership and dialogue between these sectors that will have impact on the effectiveness of social development, where the reproduction of the economy serves as the indicator. There is a need for a scientific approach to identify effective models of such partnerships.

Keywords: trilateral partnership of state – business - "the third sector"; "the third sector", social partnership, effective society, cross-sector partnership.

Демократизація Українського суспільства супроводжується становленням інститутів громадянського суспільства, ядром яких є захист прав і свобод громадян у різних сферах економічної життєдіяльності. Будучи за своєю природою органами самоорганізації та самореалізації для здійснення ними властивих їм повноважень вони тісно співпрацюють з органами держави та підприємницькими структурами. На цьому тлі формуються системи тристороннього партнерства, ефективність яких створює синергетичний ефект взаємодії. По суті це означає те, що в суспільстві формується принципово нова система взаємодії суспільства, держави та бізнесу, ефективність функціонування якої становить надійний фундамент свідомого та відповідального громадянського суспільства в Україні. Стає очевидними, що сьогодні формується нова парадигма суспільствознавства, змістом якої є делегування взаємної відповідальності громадських інституцій, держави та бізнесових структур для ефективності трансформаційних перетворень в українському соціумі.

Розвиток системи тристороннього партнерства не може відбуватися спонтанно. Він потребує формування ефективних механізмів узгодження інтересів суб'єктів цього процесу, конструювання інструментів їх взаємодії та відповідальності, вибору раціональних форм і методів співпраці. Сьогодні в Україні такий механізм не склався ні організаційно, ні функціонально. Як наслідок – система тристороннього партнерства суттєво відстає від потреб суспільства – проводити невідкладні ефективні реформи.

Подолання існуючих бар'єрів та розвиток затребуваного суспільством «трикутника» може дати реальний ефект за умови формування механізму регулювання зазначеним феноменом та усвідомлення кожного із суб'єктів партнерських відносин їхнього місця, ролі, функцій та відповідальності. При цьому як позитивний факт необхідно констатувати, що всі сторони партнерства готові до співпраці в силу об'єктивних причин, основними з яких є: перехід на принципи субсидіарності та створення нових інститутів співпраці у вигляді громадських рад, органів самоорганізації населення, за умови відмови від патерналістської політики; зростаюча відповідальність бізнесу; передача значного обсягу функцій на регіональний рівень самоврядування. Однак недосконалість правового поля, брак інформації та відсутність ефективних механізмів співпраці між вищезазначеними суб'єктами суттєво знижують ефективність їх взаємодії.

У статті проаналізовано чинники впливу на ефективну співпрацю та запропоновано інваріантність моделей співпраці держави, бізнесу та громадянського суспільства, а також механізми регулювання цими процесами.

Особливий акцент зроблено на необхідність розвитку тристороннього партнерства та вирішення проблем регіонального рівня господарювання. Адже регіональні моделі взаємодії та взаємовідповідальності суб'єктів тристороннього партнерства держава – бізнес – громадянське суспільство мають важливе не тільки наукове але й практичне значення.

Тристороннє партнерство, або як його ще називають міжсекторне тристороннє партнерство,

сьогодні набуло особливої актуальності та знайшло відображення у працях М.Гарвіна, В.І. Геєця, Е.М. Лібанової, Б.Д. Гаврилишина, Н. Г. Діденко, Л.С. Вербовської, К.І. Козлова, Г.А. Трункової, А.А. Шуліка, П.І. Шилепницького, С. П. Перегудов, А. М. Михненко.

Тристороннє партнерство, як правило, розглядається як правило на макрорівні рівні. Що стосується регіонального та субрегіонального рівнів, то тристороннє партнерство не отримало належного наукового аналізу.

Моделювання системи тристороннього партнерства на регіональному рівні передбачає з'ясування всіх передумов та чинників такої співпраці. З цього приводу В. І. Геєць відмічає, що ефективність тристороннього партнерства можлива «тільки в разі наявності інститутів самоорганізації суспільства на мікросоціальному рівні та громадських інституцій на загальносуспільному рівнях, що здатні захистити людину від проявів вузького корпоративізму та бюрократизму, які особливо розквітли в умовах перехідного періоду».

В економічній літературі поняття тристороннього партнерства має багатоаспектне значення та трактується як «соціальне партнерство», «трипартизм», «біпартизм», «мікро-» і «мезокорпоративізм». Відповідно до цього існують різні підходи до його суті як методу та механізму регулювання соціально-трудова відносин, розв'язання соціально трудових відносин між працівниками та роботодавцями. С.П. Перегудов характеризує соціальне партнерство як складне соціально-економічне явище, багатоплановий суперечливий суспільний процес, який виникає між працівниками та роботодавцями. В «Економічній енциклопедії» суть цієї категорії трактується як «принципи і практика тристоронніх консультацій з метою вироблення компромісної угоди профспілок, підприємств та держави».

Узагальнення вищенаведених дефініцій сутності тристороннього партнерства вказує на їх усічений характер, невідповідність глобальній природі цього складного і багатоаспектного явища. Тристороннє партнерство виходить далеко за межі соціального контексту й охоплює цілу гаму економічних та інституціональних (у різних сферах буття) проблем на ієрархічних рівнях господарювання (суб'єкт господарювання, місцевий рівень господарювання, районний, обласний рівень, всеукраїнський. Це дозволяє розглядати тристороннє партнерство як самоорганізований інститут, унормований на законодавчому рівні та звичаєвими правилами, що склались історично для вирішення ключових проблем життєдіяльності громадян, гармонізації інтересів суспільства, держави, бізнесу.

Таке розуміння соціально-економічної природи тристороннього партнерства вказує на багатогранність цього феномену, множинність і складність проблем, які вимагають консенсусу у їх розв'язанні.

Аналіз практик становлення міжсекторної взаємодії на різних ієрархічних рівнях розвитку українського суспільства дозволяє виявити загальну

модель розвитку партнерських відносин, що включає такі етапи:

по-перше – формування концептуальних засад, принципів і умов взаємодії партнерів; гармонізація інтересів і окреслення кола проблем, які підлягають вирішенню; реалізація проекту;

по-друге – узагальнення впровадження успішних практик.

На етапі формування концепції тристороннього партнерства і умов взаємодії необхідно ідентифікувати характер проблеми та ключових суб'єктів взаємодії. На етапі узгодження спільних інтересів слід узагальнити набутий досвід вирішення поставлених завдань, акцентуючи увагу на існуючих бар'єрах, які гальмують успішне вирішення визначених завдань. Розробка тактичних підходів вимагає інтенсивного діалогу між сторонами, а також планування і прогнозування завдань щодо вирішення нагальних проблем та вибір інструментальних форм взаємодії. На етапі реалізації стратегій всіма суб'єктами взаємодії розробляється індикативний план роботи, визначаються обов'язки та відповідальність кожного суб'єкта, обумовлюються методи моніторингу виконання робіт. Нарешті, на заключному етапі проводиться оцінка успішності проекту, розглядаються можливості впровадження успішних практик взаємодії. На кожному з цих етапів вкрай важливо визначити необхідний ресурсний потенціал та сферу діяльності кожного суб'єкта партнерства.

Узагальнення дослідження міжсекторної взаємодії свідчить, що основними об'єктами співпраці тристороннього партнерства на всіх ієрархічних рівнях господарювання та розвитку українського суспільства є: реалізація соціальної політики; еколого-економічний розвиток територій; реалізація інфраструктурних проектів. Їх успішна реалізація зумовлює необхідність визначення функцій кожного суб'єкта процесу взаємодії, зокрема:

Держава повинна забезпечити формування нормативної бази регулювання тристороннього партнерства з метою доступу громадськості до інформації, підвищення ефективності функціонування її інститутів, забезпечення реальної участі людей у політичних процесах, залучення широких верств населення до розробки стратегії економічного і соціального розвитку території. Під час вирішенні цих проблем особливий акцент слід робити на інноваційний розвиток економіки, підвищення ефективності управління державою, ріст доходів населення, наповнення сімейних, місцевих та державного бюджетів. Вкрай важливим є ресурсне забезпечення реалізації загальнонаціональних цілей у соціальній та еколого-економічній сферах при реалізації стратегії національних проектів.

Бізнес у свою чергу має взяти на себе солідарну відповідальність за дотримання законодавства, покращення умов праці, екологічної складової проектів, що реалізуються.

Громадянське суспільство або як його ще називають «третій сектор» має ініціювати вирішення ключових проблем життєдіяльності та здійснювати перманентний контроль за їх виконанням. При цьому

специфіка здійснення контрольних функцій громади полягає в тому, що контроль поширюється на всі суб'єкти – державу, бізнес, громадянське суспільство.

відносин, оскільки вони будуть відповідати інтересам держави, бізнесових структур і громадянському суспільству.

Аналіз суб'єктно-об'єктної компоненти, форми та мета тристороннього партнерства відображені на рисунку 1.

Основні принципи, на яких повинно базуватися тристороннє партнерство, – дотримання конструктивного діалогу, взаємна довіра, мобілізація ресурсів усіма суб'єктами тристороннього партнерства. Один із механізмів такого діалогу прописаний у нормативно-правових актах та має прояви у вигляді громадських рад. Громадські ради створені при органах виконавчої влади, організують громадські слухання, громадські експертизи, висновки та пропозиції, хоча й мають виключно дорадчу функцію. Такі форми співпраці та

взаємодії покликанні створити умови для проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики і на цій основі інтегрувати інтереси всіх суб'єктів тристороннього партнерства (див. рис. 2)

Ефективність функціонування інституту тристороннього партнерства зумовлює потребу у вирішенні двох завдань. Перше – декларація обов'язків учасників відносин, спрямованих на створення ефективного суспільства, оскільки вплив держави на процеси регулювання економікою має зменшуватись. Друге – відносини трипартизму повинні переходити в площину ефективної співпраці, оскільки на цій основі виникає синергетичний ефект їх взаємодії.

Тому партнерські відносини держави – бізнесу - «третього сектора» повинні будуватись на нормативно-правовій базі, яка б врегулювала прозорі відносини стосовно: права власності; судової системи; податкової системи та адміністрування податків; діяльності господарюючих суб'єктів монополістів та природних монополістів зокрема; бережливого використання надр; наповнення бюджетів усіх рівнів (сімейних, місцевих та державного). Результатом має стати громадянське суспільство, в якому норми, записані в нормативно-правових актах, будуть безумовно виконуватись та дотримуватись усіма суб'єктами тристоронніх

Рис. 1. Суб'єкти, форми та мета тристороннього партнерства

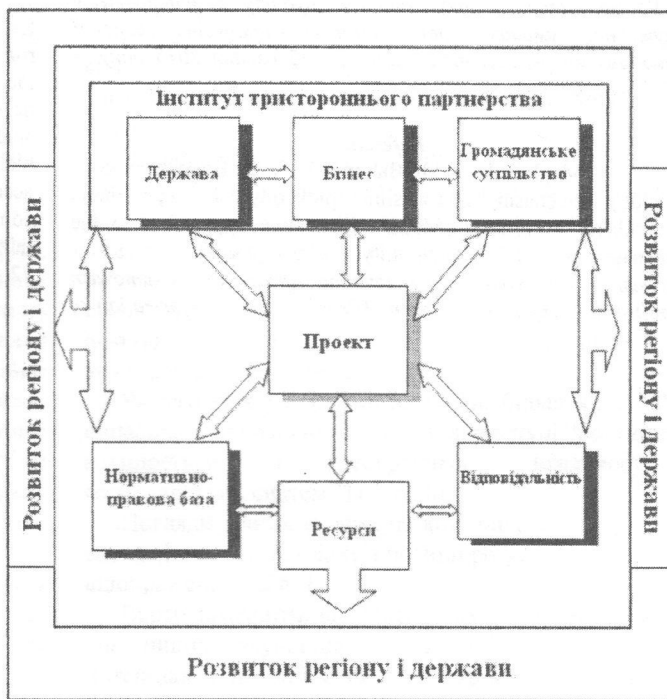

Рис. 2. Модель ефективного тристороннього партнерства

Список використаних джерел

1. Михненко А.М. Сучасні інноваційні підходи до управління суспільним розвитком / А.М. Михненко, В.Д. Бакуменко, С.О. Борисевич // *Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні: матеріали наук.-практ. конф. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, В.М. Князева. – К.: Вид-во Наду, 2006. – Т. 1. – С.342–344.*
2. Гаврилишин Б. Д. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутні: доп. [Текст] / Б. Д. Гаврилишин. – К.: Пульсарі, 2013. – 248 с.
3. Поняття економічної моделі. Види економічних моделей. Режим доступу: <http://uchebniks.net/book/168-mikroekonomika-navchalnij-posibnik-bazilinska-oya/7-2-ponyattya-ekonomichnoyi-modeli-vidi-ekonomichnix-modelej.html>
4. Слюсаренко В. Є. Економічна самоорганізація територіальних громад/ В. Є. Слюсаренко // *Науковий вісник МДУ: Серія «Економіка» 1(1) 2014.*: [Збірник наукових праць] . – Мукачево, 2014. – С.82–86.
5. Слюсаренко В.Є. Формування механізму тристороннього партнерства держави, бізнесу та громадських інституцій / В. Є. Слюсаренко // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Механізми взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі [Збірник наукових праць] / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2014. – С. 141–149.*
6. Слюсаренко В.Є. Теоретичні основи розвитку інституту тристороннього партнерства держави – бізнесу – «третього сектора»/ *Науковий журнал. Вісник Економічного факультету Донецького національного університету МОН УКРАЇНИ (м. Вінниця) «Вісник ДонНУ: Серія В Економіка і право» (випуск 2015/1).* – С.328–332.
7. Слюсаренко В.Є. Функціонування інституту територіальних громад як механізм активізації ефективного розвитку регіонів України / В.Є.Слюсаренко / *Друга міжнародна науково-практична конференція «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів світової економіки». – Ужгород. Тези 21–22 квітня 2015 року. – С.214–216.*

References

1. Mykhnenko A.M., Bakumenko V.D., Borysevych S.O. (2006). Suchasni innovatsiini pidkhody do upravlinnia suspilnym rozvytkom [Modern innovative approaches to the management of community development]. *Problemy transformatsii systemy derzhavnogo upravlinnia v umovakh politychnoi reformy v Ukraini* [Problems of transformation of

- public administration in terms of political reform in Ukraine]. In: *Obolenskoho O. J., Kniaziev V.M. (Ed.). Materialy nauk.-prakt. Konf. Kyiv : Nadu, 1, pp .342–344.* [in Ukrainian].
2. Havrylyshyn B. D. (2013). Do efektyvnykh suspilstv: Dorohovkazy v maibutnie [To efficient societies: a guide to the future]. Kyiv: Pulsari, 248 p. [in Ukrainian].
3. Poniattia ekonomichnoi modeli. Vydy ekonomichnykh modelei. [Concept economic model. Types of economic models.]. Retrieved from <http://uchebniks.net/book/168-mikroekonomika-navchalnij-posibnik-bazilinska-oya/7-2-ponyattya-ekonomichnoyi-modeli-vidi-ekonomichnix-modelej.html>[in Ukrainian].
4. Sliusarenko V. E. (2014). Ekonomichna samoorganizatsiia terytorialnykh hromad [Economic self-organization of local communities]. *Naukovyi visnyk MDU [Scientific Herald MSU]. Mukachevo, Seriiia «Ekononika», 1(1), pp.82–86.* [in Ukrainian].
5. Sliusarenko V. E. (2014). Formuvannia mekhanizmu trokhstoronnoho partnerstva derzhavy, biznesu ta hromadskykh instytutsii [Formation mechanism of trilateral partnership between the state, business and public institutions]. In V. Kravtsiv (Ed.), *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]. Mekhanizmy vzaiemodii sub'iektiv ekonomichnykh vidnosyn u transkordonnomu prostori [Mechanisms of interaction of cross-border economic relations in space]* (pp. 141-149). Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
6. Sliusarenko V. E. (2015). Teoretychni osnovy rozvytku instytutu trystoronnoho partnerstva derzhavy – biznesu – «tretogo sektoru» [Institute of Theoretical basis of tripartite partnership of the state - business - the «third sector»]. *Visnyk Ekonomichnyi fakultet Donetskoho natsionalnoho universytetu MON UKRAINY (m. Vinnytsia) «Visnyk DonNU: Seriiia V Ekonomika i pravo» [Scientific journal. Journal of Economic Faculty of Donetsk National University of MES of UKRAINE (s. Vinnitsa) "Journal Donna series in Economics and Law". Vinnitsa, 1, pp.328–332.* [in Ukrainian].
7. Sliusarenko V. E. (2015). Funktsionuvannia instytutu terytorialnykh hromad yak mekhanizm aktyvizatsii efektyvnoho rozvytku rehioniv Ukrainy [The functioning of the institute of local communities as a mechanism to enhance effective development of regions of Ukraine]. *Udoskonalennia obliku, analizu, audytu i zvitnosti u suchasnykh umovakh hlobalizatsiinykh protsesiv svitovoi ekonomiky [Improving accounting, analysis, audit and reporting under current conditions globalization of the world economy]. Druha mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia, 2015, April 21–22, Uzhhorod, pp.214–216.* [in Ukrainian].